

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme

Vznožna trohnoba iglavcev (*Phaeolus schweinitzii*)

Prof. dr. Dušan Jurc, Oddelek za varstvo gozdov,
Gozdarski inštitut Slovenije (dusan.jurc@gozdis.si)

Vznožna trohnoba iglavcev, ki jo povzroča gliva žoltorobi rjavopor

LATINSKO IME

Phaeolus schweinitzii (Fr.) Pat.

RAZŠIRJENOST

Naravni areal bolezní je v Severni Ameriki in Evraziji. V Sloveniji je splošno razširjena in ni pogosta, vendar lahko v nasadih tujerodnih iglavcev povzroči močne okužbe, trohno korenin in debel ter odmiranje mladih in starih dreves.

GOSTITELJI

Iglavci, zlasti bori (*Pinus* spp., še posebno občutljiv je zeleni bor (*P. strobus*) zunaj svojega naravnega areala), smrke (*Picea* spp.) duglazija (*Pseudotsuga menziesii*) in macesni (*Larix* spp.). Redko kuži listavce.

OPIS

Trosnjaki lijakaste oblike pogosto rastejo na tleh od maja do oktobra, vendar so vedno povezani s koreninami okuženega drevesa, poleg tega se pojavijo na panjih posekanih dreves, na izravnanih koreninah, ob dnušču odmrlih dreves in na deblih, ki so ostala kot sečni ostanki v gozdu. Na pokončni podlagi so trosnjaki pogosto v skupinah, lahko so zraščeni s sosednjimi klobuki in drug vrh drugega ter stransko priraščeni na les s kratkim betom. Po navadi so to velike gobe, ki dosežejo širino do 30 cm in lahko se poličasto zraščajo med sabo. Bet je trd, večinoma središčno nameščen, kratek in gomoljast. Mlade gobe imajo bleščeče rumen ali oranžen rob klobuka okoli koncentričnih kolobarjev rjasto rjave barve. Površina klobuka je polstena oziroma žametasta ali dlakava. Obrastejo lahko zelišča, travo ali vejice, ki so na mestu njihove rasti. Pore trosnovnice so labirintaste in zelenkaste do rumenorjave ter potemnije, če jih podrgnemo. Trosnjaki so najprej mehki, kasneje otrdijo in postanejo krhki, obarvajo se umazano rjavo do črno in so opazni še več mesecev ali celo leto pred dokončnim propadom. Okužen les korenin in jedrovine debela najprej postane rumen, nato rjavordeč ali rdeč (obarvanje je različno pri različnih gostiteljih). Pozneje les potemni, postane rjav in prečno razpoka po strženovih trakovih, vzdolžno pa po branikah. Razpada v prizmatične koščke, med katerimi so včasih bele plasti podgobja, in se ob dotiku drobi v prah.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- Trosnjaki žoltorobega rjavopora.
- Rumeno do blede rdečkasto rjav ali rdeč les, ki s časoma porjavi in postaja krhek ter prizmatično razpada, diši po terpentinu in se drobi v prah.
- Hiranje in odmiranje mladih in odraslih dreves (nespecifičen simptom).

VPLIV

Bolezen povzroča rjavo trohnobo lesa korenin in spodnjega dela debela do višine nekaj metrov. Čeprav je v Sloveniji splošno razširjena, je škoda na domorodnih iglavcih majhna. Drugače je pri nekaterih tujerodnih iglavcih, kjer je v najstarejših sestojih zelenega bora izjemno škodljiva in povzroča odmiranje starih in mladih dreves (npr. v nasadu Mlake v Beli krajini). Verjetno je škodljivost v tem primeru tudi posledica ekoloških razmer – težkih tal in obilice vlage v tleh. V sestojih, kjer je množična prisotnost žoltorobega rjavopora, gozda ni smiselno obnavljati z isto, občutljivo drevesno vrsto.

MOŽNE ZAMENJAVE

Brez trosnjakov glive bolezní ne moremo z gotovostjo določiti na terenu. Enaka znamenja (odmiranje, centralno trohno korenin in debel) lahko povzročijo tudi mraznice (*Armillaria* spp., predvsem črnomekinasta mraznica - *A. ostoyae*), ki pa pod skorjo oblikujejo micelijske pahljače in rizomorfe (črne hifne niti s premerom 1 mm ali več), ki se razraščajo tudi v okuženem lesu ali v votlini izvotljenega drevesa. Pogosto sta v odmrlem drevesu obe zajedavski glivi (mraznica in žoltorobi rjavopor). Mladje in odrasla drevesa odmirajo v sestoji posamično, ne v obsežnih infekcijskih jedrih, kot jih povzročajo mraznice.

DODATNE INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,

obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Mlad in star zeleni bor (*Pinus strobus*) sta odmrila zaradi vznožne trohnoobe iglavcev (foto: D. Jurc).

Slika 2: Mlad trosnjak žoltorobega rjavopora (foto: D. Jurc)

Slika 3: Trosnjaki žoltorobega rjavopora so včasih zraščeni (foto: D. Jurc).

Slika 4: Trosnovnica in bet žoltorobega rjavopora (foto: D. Jurc)

Slika 5: Star trosnjak potemni in dolgo ne razpade (foto: D. Jurc).

Slika 6: Rjava, prizmatična trohnoba lesa je značilna za vznožno trohnobo iglavcev. Na čelu debela so trosnjaki žoltorobega rjavopora (foto: James W. Byler, USDA Forest Service, Bugwood.org).

Tisk in oblikovanje publikacije je izvedeno v okviru projekta LIFE ARTEMIS (LIFE15 GIE/SI/000770), ki ga sofinancirajo Evropska komisija in okviru finančnega mehanizma LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Ljubljana in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Priprava prispevka je bila izvedena v okviru projekta CRP Uporabnost ameriške duglazije in drugih tujerodnih drevesnih vrst pri obnovi gozdov s saditvijo in setvijo v Sloveniji (V4-1818).

